

УДК 338.1
 JEL: F01; G01
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-28-32>

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ

©2022 РАЗУМОВА Г. В., БУТ К. А., БУЦАНОВА К. Г.

УДК 338.1
 JEL: F01; G01

Разумова Г. В., Бут К. А., Буцанова К. Г. Оцінка впливу пандемії на економіку країн світу

Метою статті є дослідження впливу пандемії, викликані вірусом COVID-19, на економіку країн світу. Розглянуто основні наслідки пандемії COVID-19 для економіки. Відзначено, що спалах пандемії став однією з найсерйозніших загроз світовій економіці та фінансовим ринкам. Визначено, що побоювання з приводу впливу пандемії на світову економіку сколихнули ринки в усьому світі, зокрема ціни на акції та прибутковість облігацій різко впали. Основними наслідками пандемії для світової економіки наразі є: падіння індексів бірж; суттєве зниження цін на нафту та уповільнення розвитку ринку металів; скорочення виробництва; суттєве зниження доходів авіакомпаній та морського транспорту, торговельно-розважальних центрів, туристичної індустрії; зменшення доходів населення; зростання прибутків фармацевтичної промисловості та світової індустрії ігор, освітніх та інших онлайн-додатків; зростання попиту інвесторів на менш ризикові активи. За такої ситуації вже відбувається зниження темпів економічного зростання більшості країн та світової економіки в цілому. Таке становище свідчить про необхідність вжиття виважених рішень урядами країн світу й органами місцевої влади, які в тісній співпраці з провідними експертами, корпоративним сектором і населенням повинні провадити ефективну соціально-економічну політику як в умовах карантину, так і протягом подальших місяців після його завершення. Розглянуто основні можливі методи пом'якшення наслідків пандемії для економіки країн, що розвиваються. Наведено рекомендації щодо можливих заходів, спрямованих на зменшення впливу наслідків пандемії на економіку країн у глобальному вимірі. Перспективами подальших досліджень є проведення аналізу економічних наслідків карантину, втрат світової економіки після подолання коронавірусної хвороби та реальних заходів, яких було вжито для стабілізації фінансово-економічної ситуації на мікро- та макрорівнях.

Ключові слова: пандемія, криза, економічний стан, світова економіка, економічний спад.

Рис.: 1. **Бібл.:** 8.

Разумова Ганна Вікторівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри аналітичної економіки та менеджменту, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (просп. Гагаріна, 26, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: Anna.raz888@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4432-4050>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2929393/hanna-razumova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219455146>

Бут Катерина Андріївна – студентка, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (просп. Гагаріна, 26, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: rizordoo@gmail.com

Буцанова Катерина Геннадіївна – студентка, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (просп. Гагаріна, 26, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: butsanovak@ukr.net

UDC 338.1
 JEL: F01; G01

Razumova H. V., But K. A., Butsanova K. H. Evaluating the Impact of the Pandemic on the Economies of the World Countries

The article is aimed at studying the impact of the COVID-19 pandemic on the economies of the countries of the world. The main consequences of the COVID-19 pandemic for the economy are considered. It is noted that the outbreak of the pandemic has become one of the most serious threats to the world economy and financial markets. It is determined that concerns about the impact of the pandemic on the world economy have shaken markets around the world, in particular, stock prices and bond yields have fallen sharply. The main consequences of the pandemic for the world economy are currently the following: the fall in exchange indices; significant decline in oil prices and slowing development of the metals market; reduction of production; significant decrease in revenues of airlines and maritime transport, shopping and entertainment centers, tourism industry; decrease in incomes of the population; growth of profits of the pharmaceutical industry and the global gaming, educational and other online applications industry; increased investor demand for less risky assets. In such a situation the paces of the economic growth of both the majority of countries and the world economy in general at the present time are slowed down. This situation demonstrates the need to make informed decisions by the governments of the world and local authorities, which, in close cooperation with leading experts, the corporate sector and the population, should implement an effective socio-economic policy both in the context of lock-down and in the subsequent months after its completion. The main possible methods of mitigating the effects of the pandemic on the economies of developing countries are considered. Recommendations on possible measures aimed at reducing the impact of the pandemic on the economies of countries in the global dimension are presented. Prospects for further research are to analyze the economic consequences of lock-down, losses of the world economy after overcoming coronavirus disease and real measures that have been taken to stabilize the financial and economic situation at both the micro and macro levels.

Keywords: pandemic, crisis, economic situation, world economy, economic downturn.

Fig.: 1. **Bibl.:** 8.

Razumova Hanna V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Analytical Economics and Management, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (26 Haharina Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: Anna.raz888@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4432-4050>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2929393/hanna-razumova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219455146>

But Kateryna A. – Student, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (26 Haharina Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: rizordoo@gmail.com

Butsanova Kateryna H. – Student, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (26 Haharina Ave., Dnipro, 49005, Ukraine)

E-mail: butsanovak@ukr.net

Уся світова спільнота, починаючи із середини грудня 2019 р., потрапила під суттєвий вплив глобальної епідемії коронавірусної хвороби, яка отримала назву COVID-19. Пандемія, зумовлена цим вірусом, вже призвела до багатотисячних людських втрат у всьому світі, наклала суттєві обмеження на соціально-культурне життя населення та кардинально змінила тренди глобальної економіки. Світова пандемія, викликана поширенням коронавірусу COVID-19, значно прискорила та посилила падіння показників економічного стану країн по всьому світу. Кризові явища в економіці країни, які існували до пандемії, посилилися та вийшли на новий рівень. Жорсткі карантинні умови, що були та є необхідним явищем протидії розповсюдження вірусу задля фізіологічної безпеки людства, спричинили тяжке економічне становище в більшості країн світу, обмежили ділову активність і міжнародну співпрацю, посилили соціальну напруженість населення.

На тлі цих подій відбулося істотне падіння фондових ринків, скоротилися ціни на сировинні товари, зокрема істотно знизилася ціна на нафту, відбулося ослаблення національних валют та інші деструктивні зміни, що негативно відображаються на економіці країн.

Розгляду питань, пов'язаних з цією проблемою, присвячено численні наукові дослідження вітчизняних і закордонних науковців, зокрема: Д. Гончаренко, Д. Долбнева, І. Кобута, Т. Осташко, О. Саліхова, Г. Яценко та інших. Проте, незважаючи на численні та ґрунтовні дослідження, на сьогодні важко спрогнозувати, які остаточні людські жертви та економічні втрати зазнають держави в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі. За таких умов важливо проаналізувати окремі прогнози економічного розвитку та заходи, які обрані урядами провідних країн світу для подолання негативних наслідків пандемії. Це дасть змогу сформулювати реальне бачення можливого перебігу економічних процесів, які безпосередньо матимуть вплив на рівень соціально-культурного життя населення, а також сприятиме розробці дієвої системи реагування на прояви кризи та формуванню ефективної державної регуляторної політики.

Метою статті є дослідження впливу пандемії, викликаної вірусом COVID-19, на економіку країн світу.

Виникнення нової пандемії, викликаної вірусом COVID-19, увійде в історію через її значний вплив на світову економіку. Економічні процеси у глобальному вимірі поступово відновлюються, але вони вже не будуть такими, як були раніше.

Китай серйозно постраждав від спалаху руйнівного коронавірусу. Китайський сектор виробництва і послуг впав до рекордно низького рівня, продажі автомобілів у Китаї знизилися на рекордні 80%, а китайський експорт зменшився на 17,2% у січні та лютому 2021 р. порівняно з аналогічним періодом 2020 р.

Офіційні дані підтверджують широкопоширене уповільнення економічної активності в Китаї та тенденцію, яку також видно через неофіційні барометри, такі як низький рівень забруднення та зниження обсягу судноплавства. Відновлення економіки країни буде утруднено, оскільки попит з боку інших країн продовжує падати, коли вони намагаються впоратися з поширенням вірусу в межах своїх кордонів [1].

Аналіз, проведений Департаментом ООН з економічних і соціальних питань (ДЕСП), показав, що пандемія руйнує глобальні ланцюги постачання та міжнародну торгівлю в цілому. За лютий – березень 2020 р. майже 100 країн закрили національні кордони, рух людей і туристичні потоки різко скоротилися, що, безумовно, суттєво вплинуло на глобальні економічні процеси [2]. Навіть подальше відкриття кордонів не дозволило відновити торгівлі та туристичні потоки на попередньому рівні.

Одним із негативних факторів є також припинення або скорочення діяльності підприємств, установ та організацій різних форм власності, що викликало зменшення кількості робочих місць і, як наслідок, зростання безробіття, зниження купівельної спроможності населення. Це також негативно відобразилося на економіці країн і знизило надходження до бюджетів усіх рівнів.

У міру того, як глобальний ланцюг постачання сповільнюється, світ починає приділяти більше уваги своїй залежності від Китаю, і кожен, хто веде бізнес з цією країною, відчуває це. У результаті тенденція, яка, швидше за все, піде за спалахом коронавірусу, означатиме відхід інших країн від залежності від Китаю та підвищення самозабезпеченості як на промисловому, так і на особистому рівні. Галузі, які значною мірою залежать від Китаю, такі як виробництво, ймовірно, переглянуть свої ділові зв'язки та перенесуть частину своєї діяльності в інше місце, щоб диверсифікувати ризики.

UNCTAD прогнозував, що у 2021 р. країни, що розвиваються, в цілому (за виключенням Китаю) втратять майже 800 млрд дол. США з точки зору експортних доходів [3].

Ряд банків і фінансових установ запропонували найгірші сценарії на 2021 р., оскільки поширення вірусу вплинуло на світову економіку й активізувало фінансові ринки. Масштаби збитку будуть залежати від того, наскільки швидко вірус буде стримуватися, які заходи керівництва країн запровадять для його стримування та яку економічну підтримку готові надати уряду, щоб зупинити негативний вплив під час епідемії та відразу ж після неї.

Глобальні ринки першими реагують на кризу. Коли стало зрозуміло, що коронавірус не зникне найближчим часом, фондові ринки по всьому світу відреагували відповідно. Так, після того, як CDC випустили публічне попередження про поширення вірусу,

індекс S&P 500 показав свій гірший тиждень після світової фінансової кризи 2008 р., впавши більш ніж на 11% в останній тиждень лютого 2021 р. І навпаки, прибутковість еталонної 10-річної скарбниці США досягає рекордно низького рівня, оскільки інвестори перейшли з ризикових в безпечні активи. Золото також зазнало різкий стрибок з початку року [4].

Ціна на нафту знизилася на 18% з початку спаху та продовжує падати. Коли глобальний ланцюг постачання очікує уповільнення використання, нафти, як правило, першою падає в ціні в міру зниження попиту.

Найсильніше постраждали туристичні галузі, оскільки влада заохочувала «соціальне дистанціювання», і споживачі залишалися вдома.

Міжнародна асоціація повітряного транспорту попереджала, що у 2020 р. коронавірус може коштувати глобальним авіаперевізникам від 63 до 113 млрд дол. доходу, а міжнародний кіноринок може втратити понад 5 млрд дол. у касах. Аналогічним чином, акції великих готельних компаній різко впали за останній рік, і такі гіганти індустрії розваг, як Disney, очікували значного удару по доходах [5].

Ресторани, спортивні заходи, інші служби також зіткнулися зі значними перебоями. Галузі, менш залежні від високої соціальної взаємодії, такі як сільське господарство, порівняно менш вразливі, але, як і раніше, стикаються з проблемами в міру коливання попиту.

Можна зробити висновки, що пандемія чинить серйозний вплив на промислове виробництво в країнах, що розвиваються, через такі причини:

1. Знижується попит з боку країн з високим рівнем доходу на виробництво товарів і сировини.
2. Ланцюги створення вартості порушуються через затримки в постачанні необхідних компонентів і постачання з більш технологічно розвинених країн.
3. Інші чинники, включаючи державну політику країн (наприклад, обмеження руху товарів і людей), неспроможність працівників досягти робочого місця або фінансові обмеження, які впливають на нормальний виробничий процес, тощо.

Передовий позитивний фінансовий ефект від пандемії спостерігається в теле- та віддаленій роботі, і можна стверджувати, що відбувся справжній бум у фрилансі, віддаленій роботі та віддалених продуктах програмного забезпечення.

Деякі корпорації почали пропонувати співробітникам варіанти роботи вдома, щоб конкурувати з дистанційно керованими стартапами. Ця тенденція посилювалася в період з грудня 2020 р. по березень 2021 р., тому що компанії просили все більше і більше співробітників працювати вдома. Відеоконференції –

найбільш популярний інструмент співпраці в умовах пандемії.

Найбільші ціни на акції з початку 2020 р. у Zoom Video Communications зі співвідношенням ціни до прибутку 1250%, за якими слідують Netflix (89%), Amazon (83%), Cerner (44%), Thermo Fisher Scientific (34%), K12 (26%) і Quest Diagnostics (18%).

Слід зазначити, що прогнози авторитетних організацій (ООН, МВФ, ОЕСР, UNCTAD та ін.) потенційного впливу економічного шоку під впливом пандемії на економіку всього світу на 2021 р. сильно розрізняються. Однак існує єдина думка щодо того, що глобальна економіка скоротиться в результаті раптової зупинки великого обсягу діяльності та пов'язаної з цим втрати доходів в обробній промисловості та секторі послуг в більшості розвинених країн і Китаю в поєднанні з негативними наслідками для фінансових ринків, споживання (як через вплив доходів, так і через вплив багатств), інвестиційної довіри, міжнародної торгівлі та цін на сировинні товари.

Згідно з проведеними дослідженнями [6] деякими аналітиками зроблено прогноз щодо позитивних перспектив світової економіки (рис. 1). Таке припущення побудовано на залежності кількості вакцинованого населення країни та відновлення мобільності, ділової, торгової та туристичної активності.

Як продемонстровано на рис. 1, прогнозні показники зростання світового ВВП будуть продовжувати поліпшуватися – для 2021 р. значення показника знаходяться на рівні 5,5–7%, для 2022 р. – 4–4,5%. Але, як справедливо зазначено в огляді, відновлення економіки країн суттєво відрізнятиметься між адміністративно-територіальними одиницями, секторами економіки та країнами в цілому. Передбачається, що саме економіки таких країн, як США та Китай, відновляться швидше за інші. Що стосується ринків ЄС і країн, що розвиваються, то стан їх відновлення буде йти більш повільними темпами та залежатиме від численних чинників, зокрема від появи нових штамів COVID-19, ефективності державної регуляторної політики та управління її змінами як дієвого інструменту прискорення розвитку національної економіки [7], адаптації економіки країн до коливань на фінансових ринках.

Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на економіку країн у цілому та на окремі її сфери та галузі зумовлює потребу в розробці ефективної державної політики регулювання розвитку національної економіки. Таким чином, наразі змінюються пріоритети розвитку національної економіки, що визначає необхідність певних змін у регуляторній політиці країн, а отже, стимулюватиме створення механізмів, спрямованих на розвиток національної економіки країн, окремих її сфер і галузей.

Країни з розвинутою економікою приступили до різкої зміни напрямку своєї політики у відповідь на кризові явища. Заходи, які ще нещодавно були не-

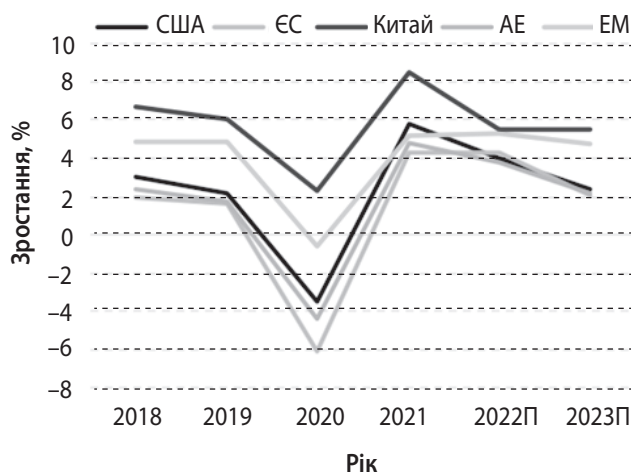

Рис. 1. Прогноз зростання реального ВВП розвинених країн і країн, що розвиваються [6]

мислимі та неможливі, були прийняті та здійснені у відповідь на масштаби кризи. Дотепер обговорення того, що країни, що розвиваються, повинні й можуть робити, навпаки, було обмеженим, особливо коли мова йшла про міжнародну підтримку.

У нинішній глобальній економічній системі, орієнтованій на долар США, Федеральна резервна система Сполучених Штатів Америки може розширити свою роль кредитора останньої інстанції за межі країни, але нині вона здійснює це стратегічним чином, який сприяє обраній групі країн. Станом на 19 березня 2021 р. Федеральна резервна система має програми валютних свопів з дев'ятьма центральними банками (що дозволяє їм надавати долари своїм власним банківським системам, надавати пріоритет тим, що дають кредити і торгують доларами), включаючи тільки три країни, що розвиваються, – Бразилію, Мексику та Сінгапур. Це відбувається в міру того, як після глобальної фінансової кризи роль долара в країнах, що розвиваються, стала зростати, головним чином через зростаюче звернення країн, що розвиваються, до міжнародних фінансових ринків для задоволення потреб у зовнішньому фінансуванні [3].

Таким чином, наприкінці 2007 р. і на піку докризового буму обсяг непогашених міжнародних боргових цінних паперів країн, що розвиваються, таких як облігації, забезпечені активами цінні папери та комерційні папери, випущені їх урядами та фірмами, становив 840 млрд дол., або 70% від загальної суми в 1,2 трлн дол. До кінця 2019 р. ця цифра зросла до 3,36 трлн дол., або 80% від загального обсягу непогашених міжнародних боргових цінних паперів країн, що розвиваються, на суму не менше 4,2 трлн дол. У той час як уряди розвинених країн готуються посилати чеки своїм громадянам і відкривати надзвичайні кредитні лінії для своїх компаній, це явно не той варіант, який відкритий для більшості країн, що розвиваються, які сильно залежать від доступу до доларів США і яким не вистачає власної фінансової інфраструктури та

фінансових можливостей, щоб наслідувати їхній приклад.

За таких умов важливе значення набуває формування державної політики, спрямованої на забезпечення національної економічної безпеки в умовах пандемії. Адаптація формування ефективної системи національної економічної безпеки сприяє, своєю чергою, забезпеченню високого та сталого економічного зростання в країні, оптимальному контролю держави за використанням фінансових ресурсів, задоволенню економічних потреб, а також забезпечується захист економічних інтересів держави на міжнародному рівні.

Що стосується підвищення ефективності діяльності окремих підприємств та організацій, то слід зауважити на необхідності сприяння розвитку та підвищенню кваліфікації персоналу, поліпшенню їх професійних навичок. Таке вкладання коштів дасть змогу більш своєчасно й адекватно реагувати на несподівані зміни ринкової кон'юнктури, а також сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень [8].

ВИСНОВКИ

Отже, враховуючи все вищеперераховане, можна дійти певних висновків. Сучасна ситуація у світі негативно позначилася на економіці країни та суттєво знизила рівень національної економічної безпеки. Незважаючи на те, що пандемія притягла за собою безліч загроз і викликів для економічної системи, країна має сили та можливості їх подолати та поліпшити економічне становище з метою забезпечення національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів. Забезпечення економічної безпеки має бути побудовано на попередженні можливих негативних зовнішніх і внутрішніх впливів і загроз, випередженні розбалансування економіки.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що міжнародній спільноті необхідно в терміновому порядку скоординувати відповідні пакети захо-

дів з порятунку економіки з ширшим охопленням на глобальному рівні для розв'язання проблеми дефіциту фінансування, що насувається, з яким тепер неминує стикаються багато країн. Вони мають включати, як мінімум, такі заходи:

- ✦ *по-перше*, скоординоване глобальне реагування на брак ліквідності для задоволення нагальних фінансових потреб;
- ✦ *по-друге*, контроль за рухом капіталу має бути схвалений МВФ як необхідна, постійна та цілком законна частина будь-якого політичного режиму, і там, де це доречно, впроваджений для стримування різкого відтоку капіталу, зниження неліквідності, обумовленої розпродажами на ринках країн, що розвиваються, а також для стримування зниження валютних курсів і цін на активи;
- ✦ *по-третьє*, навіть якщо великі вливання ліквідності в резервні рахунки країн, що розвиваються, мають вирішальне значення для запобігання фінансового й економічного краху та послідовних суверенних дефолтів у країнах, що розвиваються, важливо буде забезпечити, щоб середньострокові та довгострокові економічні наслідки цієї глобальної кризи охорони здоров'я також не призвели до руйнівних і широко поширених боргових криз країн, що розвиваються;
- ✦ *по-четверте*, додатково до тимчасових зупинок як свого роду надзвичайної перерви необхідно якомога швидше узгодити нові програми полегшення боргового тягаря;
- ✦ *по-п'яте*, офіційна допомога з метою розвитку (ОДР) повинна бути реалізована в усіх країнах-донорах. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Coronavirus: the world economy at risk // OECD Economic Outlook, Interim Report, 2020. URL: <https://www.oecd.org/economic-outlook/march-2020>
2. UN Department of Economic and Social Affairs. The Economic Times. URL: <https://economictimes.indiatimes.com/topic/UN-Department-of-Economic-and-Social-Affairs>
3. The Covid-19 Shock to Developing Countries: Towards a "whatever it takes" programme for the two-thirds of the world's population being left behind: UNCTAD report. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/gds_tdr2019_covid2_en.pdf
4. Вплив COVID-19 та карантинних заходів на підприємства лісового сектору України – результати дослідження / Агенція економічного розвитку PPV Knowledge Networks. URL: https://info.ppv.net.ua/study-covid-impact-on-forest-sector/?fbclid=IwAR23doB0ImuhzKYAO5Lcb3m2aT11ehEDM0KT5na7cc_KPufIS3Pdupn0DFM
5. Українська економіка: На перепутті. Макроекономічний огляд від компанії ICU станом на 30.04.2021. URL: <https://smida.gov.ua/news/publications/makroekonomichnijoglad30kvitna2021roku>

6. Грушка А. О., Дунська А. Р. Вплив пандемії коронавірусу на експортну діяльність підприємств молочної галузі // Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 квітня 2021 р.). Київ : Політехніка, 2021. С. 154–155.
7. Разумова Г. В. Регуляторна політика розвитку національної економіки: теорія, методологія та практика : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2021. 480 с.
8. Разумова Г. В., Оскома О. В., Гаража В. І. Маркетингове ціноутворення на кондитерському ринку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2021. Вип. 37. С. 77–80.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-12>

REFERENCES

- "Coronavirus: the world economy at risk". OECD Economic Outlook, Interim Report, 2020. <https://www.oecd.org/economic-outlook/march-2020>
- Hrushka, A. O., and Dunska, A. R. "Vplyv pandemii koronavirusu na eksportnu diialnist pidpriemstv molochnoi haluzi" [The Impact of the Coronavirus Pandemic on the Export Activities of Dairy Enterprises]. *Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy*. Kyiv: Politekhnik, 2021. 154-155.
- Razumova, H. V. "Rehuliatorna polityka rozvytku natsionalnoi ekonomiky: teoriia, metodolohiia ta praktyka" [Regulatory Policy of National Economy Development: Theory, Methodology and Practice]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.03*, 2021.
- Razumova, H. V., Oskoma, O. V., and Harazha, V. I. "Marketingove tsinoutvorennia na kondyterskomu rynku Ukrainy" [Marketing Pricing in the Confectionery Market of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, no. 37 (2021): 77-80.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-12>
- "The Covid-19 Shock to Developing Countries: Towards a "whatever it takes" programme for the two-thirds of the world's population being left behind: UNCTAD report". https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/gds_tdr2019_covid2_en.pdf
- "Ukrainska ekonomika: Na pereputti. Makroekonomichniy ohliad vid kompanii ICU stanom na 30.04.2021" [Ukrainian Economy: At the Crossroads. Macroeconomic Review from ICU as of April 30, 2021]. <https://smida.gov.ua/news/publications/makroekonomichnijoglad-30kvitna2021roku>
- "UN Department of Economic and Social Affairs. The Economic Times". <https://economictimes.indiatimes.com/topic/UN-Department-of-Economic-and-Social-Affairs>
- "Vplyv COVID-19 ta karantynnykh zakhodiv na pidpriemstva lisovoho sektoru Ukrainy – rezultaty doslidzhenia" [The Impact of COVID-19 and Quarantine Measures on Enterprises in the Forest Sector of Ukraine – the Results of the Study]. Ahentsiia ekonomichnoho rozvytku PPV Knowledge Networks. https://info.ppv.net.ua/study-covid-impact-on-forest-sector/?fbclid=IwAR23doB0ImuhzKYAO5Lcb3m2aT11ehEDM0KT5na7cc_KPufIS3Pdupn0DFM